

Beslut

Datum 2025-05-12

Dnr 2024:9797

Sida **1 (21)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Norretullskolan A i Kristianstads kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Norretullskolan A avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Norretullskolan A den 27 mars 2025. Besöket genomfördes av utredarna Carl Bexell och Robert Östberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Norretullskolan A i Kristianstads kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Norretullskolan A i Kristianstads kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i flera delar** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att den är återkommande och samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 12 november 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:9797) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är aktuell och fördjupad, men delar av kunskapsområdet är inte återkommande

Granskningen visar att undervisningen är aktuell och fördjupad, men att frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck inte är återkommande.

Av intervjuer med lärare, elever och rektorn samt av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer återkommer under högstadiets samtliga årskurser. Lärare och rektorn uppger att eleverna går i årskursblandade klasser vilket i sig innebär att undervisningsinslag återkommer. Lärarna arbetar inom ramen för sina olika ämnen efter årshjul vilket innebär att eleverna får möta alla områden någon gång under högstadiet, men att det kan inträffa under olika årskurser beroende på vad som passar de olika elevgrupperna bäst. Lärare och rektorn berättar att lärarna undervisar om kunskapsområdet i de allra flesta ämnen och att de behandlar områden kopplade till sexualitet, samtycke och relationer återkommande. Lärare och elever uppger att kunskapsområdet främst förekommer i de natur- respektive samhällsorienterande ämnena, men kan samtidigt ge flertalet exempel på hur lärarna undervisar om sexualitet, samtycke och relationer i ämnena svenska, bild, textilslöjd, idrott- och hälsa samt hem- och konsumentkunskap. Elever berättar att vissa områden återkommer flera gånger under högstadiet, exempelvis undervisning om puberteten. Det framgår dock av intervjuer att lärarna inte genomför någon planerad undervisning om hedersrelaterat våld och förtryck kopplat till kunskapsområdet. Lärare berättar att de förvisso undervisar om heder, men att det då vävs in i olika ämnen och kopplas till andra frågor som till exempel gängkriminalitet.

Det framgår vidare av intervjuer med lärare att undervisningen ger eleverna möjlighet till fördjupning. Lärare berättar att de medvetet utgår ifrån elevernas nyfikenhet och intressen när de väljer områden i undervisningen att fördjupa sig inom. Lärarna kan exempelvis få uppslag till ämnen genom de anonyma frågor eleverna lämnar i en frågelåda. Lärarna arbetar därutöver med att visa film och har sedan diskussioner om filmernas innehåll i syfte att fördjupa undervisningen. Lärare berättar att de också fördjupar sig i enskilda områden och har då diskussioner tillsammans med eleverna, till exempel om varför man använder preventivmedel, frågor kopplade till stopp min kropp samt diskussioner om eleverna varit kära och kring hur befruktning går till.

Av intervjuer framgår att eleverna får möta en undervisning som är aktuell. Elever och lärare uppger att de till exempel gemensamt ser nyheter och diskuterar frågor som är aktuella kopplade till kunskapsområdet. De har bland annat vid flertalet tillfällen diskuterat olika nyheter och fenomen som eleverna möter på nätet. En lärare ger därutöver som exempel att de under senare tid pratat en del om utvecklingen i USA kopplat till den nyvalde presidenten i relation till frågor som rör kunskapsområdet. Elever uppger att lärarna tar upp aktuella händelser i undervisningen kopplat till kunskapsområdet och att de är öppna när de pratar om dessa frågor.

Det framgår av intervjuer att representanter från elevhälsoteamet deltar aktivt i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärare och rektorn berättar att kuratorn bland annat haft genomgång med eleverna om olika risker på nätet där hen arbetat utifrån ett material framtaget av Polismyndigheten. Därutöver har skolsköterskan deltagit i undervisningen där hen exempelvis hållit enskilda lektionspass med pojk- respektive flickgrupper och diskuterat frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Rektorn, lärare och elever uppger att eleverna kommer att möta ungdomsmottagningen under våren och att eleverna även sett en teaterpjäs som handlade om vänskap.

Samordnad undervisning

Kunskapsområdet ingår i flera ämnen, men undervisningen är inte samordnad för att ge en helhetsbild

Granskningen visar att lärarna var för sig planerar undervisning om sexualitet, samtycke och relationer, men att de i begränsad utsträckning planerar undervisningen kopplat till kunskapsområdet gemensamt.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att kunskapsområdet ingår i undervisningen i de flesta ämnen på högstadiet, men att det saknas en gemensam ämnesövergripande planering. Lärare berättar att det förvisso finns årshjul på ämnesnivå, men att dessa inte är specifikt kopplade till undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna ingår i arbetslag där även elevassistenterna deltar och lärarna pratar med varandra kring undervisningen

om kunskapsområdet, men de planerar den i huvudsak själva. Av intervjuerna med lärare och rektor framgår vidare att det inte regelbundet sker samarbeten mellan lärarna i olika ämnen, men att de haft gemensamma tema-aktiviteter, exempelvis om vänskap.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och sexualitet

Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen innehåller flera olika arbetsuppgifter inom kunskapsområdet vilket bidrar till att eleverna får kunskaper om exempelvis kroppen, preventivmedel, puberteten och reproduktion samt om könsidentitet. Lärarna uppger att denna del av kunskapsområdet framför allt behandlas i undervisning i naturorienterande ämnen. Lärare och elever uppger att de bland annat sett filmer som handlat om hur barn blir till respektive om puberteten. Elever berättar att undervisning om puberteten återkommit flera gånger under högstadiet samt att de i undervisningen i naturorienterande ämnen även pratat om vad som händer i kroppen då man blir kär. Lärare uppger att de också genomfört en fördjupningsuppgift som handlar om puberteten.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Lärare och rektorn uppger att de ständigt arbetar för att stärka eleverna att göra självständiga och medvetna val. Lärare berättar att skolan medvetet har arbetat för att stärka elevernas förmåga att göra val i många olika typer av situationer och att de arbetar mycket med att träna eleverna att uttrycka sin åsikt och att säga nej. De har exempelvis diskuterat detta i relation till samtycke och att det till exempel är okej att säga nej till att bli kramad. Lärare berättar att de även uppmuntrar eleverna att säga ifrån när de tycker att lärarna har fel. Rektorn uppger att syftet med denna del av undervisningen bland annat är att eleverna ska få verktyg att i framtiden kunna uttrycka vad de vill och att de i olika situationer självständigt ska kunna lösa olika problem.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Av intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna får möta en undervisning där de får öva på att sätta sig in i andra människors livssituation och där de arbetar med begreppet empati. Lärare uppger att de ofta diskuterar med eleverna utifrån deras perspektiv och till exempel frågar hur eleverna skulle känna om de var i någon annans situation. Lärare berättar att de även arbetat utifrån en tv-serie där olika individer berättade om sin livssituation. De pausade då och då

programmet och förde diskussioner tillsammans hur eleverna skulle ha känt och hur de själva skulle ha agerat i motsvarande läge.

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn framgår att eleverna får möta en undervisning som handlar om samtycke. Eleverna uppger att de har pratat om samtycke flera gånger, exempelvis kopplat till sexuellt umgänge. Elever berättar även att de vid flertalet tillfällen arbetat med ja, nej och stopp samt stopp min kropp. Lärare berättar att undervisningen och arbetet med samtycke är något som pågår hela tiden. Lärarna har exempelvis kopplat frågan om samtycke till olämpligheten att skicka oönskade bilder till andra personer på nätet. Lärare uppger även att de gått igenom begreppet samtycke och haft diskussioner om vad ett ja respektive ett nej innebär samt diskuterat de juridiska aspekterna kopplat till att göra något emot någon annan när det saknas samtycke. Lärare använder bildstöd när de undervisar om samtycke och har även problematiserat begreppet genom att diskutera situationer där andra människor måste få ta på dig, exempelvis under ett läkarbesök.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön, men inte till hedersrelaterat våld och förtryck

Av intervjuer med elever och lärare framkommer att lärarna arbetar med olika föreställningar om manligt och kvinnligt, och hur dessa föreställningar kan påverka människors livsvillkor. Lärare uppger att de bland annat inom ramen för undervisningen i samhällsorienterande ämnen kommer in på ojämlikhet på arbetsmarknaden. Eleverna har även fått se en film där en pojke och en flicka belönades olika trots att de utfört samma arbete, där de hade efterföljande diskussioner kring filmens innehåll. Lärarna har även haft diskussioner tillsammans med eleverna kopplat till könsstereotypa uppfattningar kring olika sysslor. En lärare säger att hen i textilslöjden till exempel pratar med eleverna om att det inte bara är kvinnor som broderar och hen har även visat bilder på en manlig snowboardåkare som virkade i samband med tävling. Läraren har också arbetat med motiv från ett tv-spel när de broderade, i syfte att väcka pojkarnas intresse. Läraren har därutöver bjudit in en manlig vaktmästare på skolan som sydde lapptäcken att delta i undervisningen för att visa eleverna att även män har sådana intressen.

Lärare uppger i intervju att de inte genomför några inplanerade moment i undervisningen där hedersrelaterat våld och förtryck behandlas. Lärare berättar att de snarare kommer in på området i relation till andra delar av undervisningen, exempelvis när de pratar om gängkriminalitet. Lärare uppger vidare att de inte håller några fördjupade inslag om hedersrelaterat våld och förtryck i undervisningen. En lärare uppger att hen endast sporadiskt berör området i undervisningen och exemplifierar med att hen pratade om ett uppmärksammat hedersmord då hen berättade om starka kvinnor i samband med den

internationella kvinnodagen förra läsåret. Lärare berättar emellertid att de inom närtid ska genomgå en kompetensutvecklingsinsats kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier

Lärare och elever berättar att lärarna ofta fångar upp vad eleverna möter i sociala medier och diskuterar vikten av att ha ett kritiskt förhållningssätt i relation till vad som publiceras på olika digitala plattformar. Lärare berättar att kuratorn deltagit i undervisningen och diskuterat tillsammans med eleverna kopplat till vad de möter på nätet. Lärare berättar att de ofta för samtal med eleverna kring vad som publiceras i sociala medier kopplat till frågor som berör sexualitet, samtycke och relationer. Läraren i bildämnet har även gjort bildanalyser av reklambilder tillsammans med eleverna och till exempel diskuterat varför produkter till män marknadsförs med lättklädda kvinnor. Elever uppger att de bland annat granskat en reklambild för en känd läskedryck och i samband med detta pratat om varför kvinnan på bilden framställdes på det sätt som hon gjorde. Lärare har även tagit upp frågor om pornografi i undervisningen, där de bland annat diskuterat huruvida det råder frivillighet för skådespelarna samt hur gränser inom pornografin ständigt förflyttas. Lärare berättar att de även tagit upp att pornografin inte återspeglar verkligheten, utan snarare ger en falsk bild och i samband med detta visat eleverna hur enkelt bilder kan manipuleras med hjälp av olika digitala program.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningens arbetsuppgifter är varierade och lärmiljön är tillgänglig och anpassad efter elevernas behov

Granskningen visar att eleverna får möjlighet att utforska och förstå kunskapsområdet genom att använda sig av en variation av arbetssätt. Dessa inkluderar praktiska övningar, där eleverna kan tillämpa sina kunskaper i realistiska sammanhang, samt diskussioner och samarbeten som uppmuntrar dem att dela erfarenheter och perspektiv.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna får arbeta med kunskapsområdet på en rad olika sätt och att lärarna anpassar undervisningens innehåll utefter elevgruppen samt utifrån elevgruppens önskemål. Eleverna arbetar såväl enskilt som i mindre grupper och i helgrupp. Elever och lärare berättar att eleverna inom ramen för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer får se film, exempelvis om puberteten. Därutöver arbetar de med skriftliga uppgifter, läser texter, tar del av lärarnas genomgångar samt har högläsning. Eleverna får även arbeta praktiskt i relation till kunskapsområdet. Läraren i textilslöjd berättar att de exempelvis arbetar med diskussioner kopplade till könsnormer i relation till det som de skapar. Elever uppger att lärarna förklarar svårare ord för dem genom att använda andra ord och genom att utveckla orden. Lärare berättar därutöver att de har olika typer av rollspelsövningar i samband med att de arbetar med samtycke. Lärare ger även exempel på hur de arbetar med värderingsövningar inom ramen för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer, exempelvis genom att eleverna får ta ställning till olika påståenden genom att ställa sig i något av klassrummets fyra hörn.

Av intervjuer med lärare och elever samt av en rundvandring i elevernas lärmiljö framgår att miljön är tillgänglig och anpassad efter elevernas behov. Eleverna har tillgång till olika kommunikationsverktyg, såsom datorer, teknisk utrustning som möjliggör att se film samt tekniska hjälpmedel som exempelvis hörlurar. Lärare berättar att elevassistenterna på olika sätt används som ett stöd i undervisningen, exempelvis när elever delas in i mindre grupper. Såväl av intervjuer med lärare och elever som genom rundvandringen i elevernas lärmiljö framgår att det i klassrummen finns olika former av bildstöd. Av rundvandringen framgår vidare att lektionssalarna är utrustade med anpassade hjälpmedel och verktyg. Läraren i trä- och metallslöjd har exempelvis tagit fram anpassade verktyg för att kunna tälja samt en såg där en elev kan hålla sågen i ena änden och elevassistenten i den andra.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller insatser för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att eleverna engagerar sig aktivt i diskussioner om sexualitet, samtycke och relationer. Det framgår också att det finns generella riktlinjer och förhållningssätt som syftar till att skapa en trygg och respektfull miljö som främjar en positiv samvaro.

Elever, lärare och rektorn ger exempel på att lärarna varierar sina arbetssätt för att alla elever ska känna sig trygga att delta i samtal när de har undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Såväl lärare som rektorn uppger att lärarna utgår ifrån elevernas behov när de genomför sin undervisning, vilket bland annat

kan handla om att dela in eleverna i mindre grupper i syfte att skapa ett tryggare sammanhang. Elever berättar att alla elever får delta när de har diskussioner och att lärarna fördelar ordet. Lärare och elever uppger att lärarna arbetar med olika strategier för att få i gång samtal, exempelvis kan lärarna använda sig av de elever som pratar mera i början av diskussionen och att de tystare eleverna sedan hänger på och deltar i samtalet. Lärare berättar vidare att de för att inkludera alla elever till exempel medvetet kan ge frågor till tystare elever som de vet att de är intresserade av eller känner till svaret på. Lärarna använder även olika bilder och spel som ett stöd för att initiera samtal och ta reda på vad eleverna kan.

Det finns tydliga förhållningssätt och strukturer för att främja ömsesidig respekt

Granskningen visar att lärarna arbetar med en tydlig samtalsstruktur och syfte utifrån vad eleverna förväntas bidra med under lektionen.

Lärare, elever och rektorn berättar att det finns generella förhållningssätt och samtalsregler på skolan som även gäller för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer, vilket bekräftas av en rundvandring i elevernas lärmiljö. På tavlan i ett klassrum sitter instruktioner kopplat till förhållningssätt uppsatta, så som *Vi gör vårt bästa*, *Vi ber om hjälp när vi behöver* och *Vi lyssnar när någon pratar*. Lärare och elever uppger vidare att lärarna arbetar utifrån olika strategier för att skapa en struktur som främjar ömsesidig respekt. Lärarna fördelar ordet och använder sig av elevassistenterna, exempelvis när de delar in i mindre grupper. Lärare berättar att elevassistenterna känner till planeringen av undervisningen och kan därför engageras genom att till exempel uppmuntra elever att svara eller förevisa hur elever ska lösa olika arbetsuppgifter. Lärare uppger att de även använder sig av enskilt-par-alla (epa) metoden som en strategi för att skapa struktur när eleverna ska reflektera kring olika frågor.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Undervisningen gör eleverna delaktiga i arbetet med kunskapsområde

Granskningen visar att eleverna har flera möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om kunskapsområdet samt att undervisningen fångar elevernas frågor.

Lärare och elever berättar vid intervjuer att lärarna på olika sätt arbetar för att fånga elevernas frågor. Lärarna arbetar för att etablera nära relationer till eleverna och fångar upp elevernas synpunkter såväl inför planeringen av undervisningen som i stunden när frågor väcks av eleverna. Lärare berättar vidare att de använder sig av en frågelåda, där eleverna får lämna frågor de önskar ska lyftas i undervisningen. Elever uppger att lärarna läser upp frågorna från frågelådan och besvarar dem inför klassen och om lärarna inte har svar direkt tar dom reda på det och återkommer. En lärare uppger därutöver att hen

bland annat arbetar med en tankekarta för att ta reda på såväl elevernas önskemål som förkunskaper. En annan lärare berättar att hen använder ett digitalt stöd för frågor i syfte att ta reda på elevernas förkunskaper och för att identifiera vad eleverna önskar att lära sig mer av. Lärare uppger även att eleverna får vara med och påverka inom vilka områden kopplat till kunskapsområdet de ska fördjupa sig inom. Av intervju med elever framgår även att de får vara med och utvärdera undervisningen på olika sätt. Elever berättar att de på slöjden använder tumme upp och tumme ner för att visa vad de tycker om olika saker och att de arbetar med frågelappar där de får svara på frågor av typen *Vad tycker du om resultatet?* Elever uppger därutöver att de regelbundet utvärderar skoldagen genom att till exempel prata om vad som varit bäst och vilken lektion som varit tråkigast.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn ser i viss mån till att kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen

Granskningen visar att rektorn till viss del styr och leder arbetet med att kunskapsområdet ska behandlas återkommande i utbildningen, men inte när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att lärarna utformar och planerar undervisningen inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Lärare och rektorn uppger att lärarna arbetar utifrån årshjul i respektive ämne och att kunskapsområdet därigenom blir återkommande i undervisningen. Rektorn uppger att hen för kontinuerliga diskussioner med lärarna om det centrala innehållet. Rektorn uppger att hen tar reda på vad som händer i undervisningen genom samtal och lektionsbesök samt genom att ge återkoppling på lärarnas egna analyser av undervisningen. Rektorn berättar att hen även styr med hjälp av en bedömningspolicy som skolan tagit fram och som lärarna utgår ifrån när de planerar, genomför och följer upp sin undervisning.

Bedömningspolicyn innehåller bland annat metoder för hur det centrala innehållet i olika ämnen ska genomföras.

Av intervjuer med såväl lärare som rektorn framgår att rektorn inte specifikt har fokuserat på frågor om hedersrelaterat våld och förtryck och hur det återkommande behandlas i utbildningen, däremot säger rektorn att hen vid lektionsbesök uppfattat att det förts diskussioner om heder. Av intervjuer med lärare framgår att det inte sker någon återkommande undervisning kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. Lärare ger vid intervjuer några exempel där de tagit upp frågor kopplat till heder, men säger samtidigt att det snarare sker mer sporadiskt än att det utgår ifrån en planering.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger begränsade förutsättningar till att samordna undervisningen

Granskningen visar att det finns en begränsad samordning av undervisningen avseende sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med lärare framgår att lärarna samverkar med varandra inom ramen för arbetslag där även elevassistenterna ingår. Lärare säger att det finns tid för planering och att de anser att det är positivt att rektorn beslutat att lärarna ska ha fasta arbetstider, vilket skapar möjligheter för lärarna att samarbeta de tillfällen då de inte undervisar. Lärare berättar dock att de planerar undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer var för sig. Rektorn och lärare uppger att rektorn inte givit lärarna specifika direktiv att planera undervisning om sexualitet, samtycke och relationer gemensamt. Lärare kan däremot ge några enstaka exempel då de samverkar kring undervisningen inom kunskapsområdet, de har exempelvis planerat och genomfört en temavecka om vänskap tillsammans.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn ger lärarna möjligheter till kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn inhämtar kunskap om lärarnas behov av kompetensutveckling för att kunna undervisa inom kunskapsområdet. Vidare framgår att lärarna har fått relevant kompetensutveckling inom detta område.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att rektorn tar reda på lärarnas behov av kompetensutveckling bland annat genom att ställa frågor till dem vid olika typer av samtal. Lärare uppger att efterfrågan av kompetensutveckling inte alltid är specifikt riktad till enskilda kunskapsområden, utan mer generella, exempelvis har de genomfört en insats kring bemötande. Lärare uppger emellertid att de inom närtid ska delta vid en föreläsning om hedersrelaterat våld och förtryck. Lärare berättar vidare att de upplever att rektorn är positivt inställd

till kompetensutveckling och att deras önskemål ofta blir beviljade. Rektorn berättar att de inte genomförde någon särskild kompetensutvecklingsinsats kopplad till kunskapsområdet när de nya skrivningarna i läroplanen kom, men att de gemensamt arbetade med förändringarna på ett mer övergripande plan.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Granskningen visar att de undervisningsinslag som förekommer sällan är planerade och oftast tas upp på förekommen anledning eller behandlas ytligt i undervisningen. Genom att genomföra inplanerade inslag där frågor om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck behandlas kan eleverna rustas med kunskaper och positiva värden för att bygga trygga och respektfulla relationer. En undervisning om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck kan även bidra till att elever får kunskap om

¹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag.

grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld samt rätten att få forma och påverka sitt liv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Det innebär att lärarna behöver arbeta medvetet med att eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hederskulturer och reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. För att lärarna ska kunna såväl upptäcka utsatthet hos eleverna som förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha ändamålsenlig kompetens inom området. Skolverket har material som kan användas i detta.³

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att den är återkommande och samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁴ Läroplanen anger att eleverna ska få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang. Vidare anger läroplanen att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.⁵ Läroplanen anger också att läraren ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.⁶

Av granskningen framgår att rektorn endast i viss mån leder och styr arbetet för hur undervisningen i kunskapsområdet samordnas och återkommande ska behandlas i utbildningen. Rektorn har inte gett lärarna något särskilt uppdrag eller några instruktioner att samordna undervisningsinslag kopplat till

³ [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtat 2025-05-06)

⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

⁵ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁶ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

kunskapsområdet och rektorn har inte tagit ansvar för att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Genom att ta ansvar för och försäkra sig om att kunskapsområdet samordnas och behandlas återkommande i utbildningen skapas möjligheter för eleverna till progression och fördjupat lärande utifrån kunskapsområdet. Utan övergripande styrning och ledning uppstår dock risk för att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer blir avhängigt enskilda drivna lärare samt att eventuella insatser kan sakna samordning och systematik. Det kan i sin tur medföra att undervisningen inte utvecklas för att möta elevernas behov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn som pedagogisk ledare samt chef över lärarna och övrig personal i skolan tar ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det kan innebära att försäkra sig om att lärarna utformar undervisningen om kunskapsområdet så att olika ämnesområden samordnas och behandlas återkommande så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som helhet. Skolverket har material som kan användas i detta.⁷

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Robert Östberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Carl Bexell och Ewa Mölleryd deltagit.

⁷ [Sexualitet, samtycke och relationer i undervisningen - Skolverket](#) och [Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan- webbkurs - Skolverket](#) (hämtat 2025-05-06)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁹

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹⁰ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹¹

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹²

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹³

⁸ 26 kap. 20 § skollagen.

⁹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 5 § skollagen.

¹¹ Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹² 2 kap. 25 § skollagen.

¹³ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁴

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁵

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁶

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁷

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹⁴ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

¹⁵ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁶ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁷ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁸

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.¹⁹

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.²⁰

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²¹

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

¹⁸ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁹ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

²⁰ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

²¹ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²²

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²³

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²⁴

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²⁵

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁶ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁷ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet,

²² Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²³ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

²⁵ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

²⁶ 2 kap. 9 § skollagen

²⁷ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁸

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.²⁹

²⁸ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁹ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.